

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 5, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.342:338.4501

*В. А. Палехова,
доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили*

ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА УРОКИ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ

*V. A. Palekhova,
associate professor of department of economic theory and international economics,
Petro Mohyla Black Sea State University*

THE INDUSTRIAL POLICY: THEORETICAL ASPECT AND FOREIGN EXPERIENCE'S LESSONS

Стаття присвячена проблемам промислової політики. Досліджений іноземний досвід, трансформація моделей промислової політики. Наголошується на необхідності переходу до горизонтальної (неселективної) промислової політики.

The article deals with the problems of industrial policy. The foreign experience and transformation of industrial policy's models were analyzed. The necessity of remove to horizontal (non-selective) industrial policy is stressed.

Ключові слова: промислова політика, вертикальна (селективна) промислова політика, горизонтальна (неселективна) промислова політика.

Keywords: industrial policy, vertical (selective) industrial policy, horizontal (non-selective) industrial policy.

Вступ

За роки економічних перетворень в Україні та інших постсоціалістичних країнах був сформований багатий досвід, що дає підстави для певних висновків. Загальновідомо, що із початком трансформацій головна увага реформаторів приділялася проблемам макроекономічної стабілізації – лібералізації економіки, приватизації, антиінфляційній політиці. Що ж до необхідності мікрорегулювання, то досить поширеною була ілюзорна уява про автоматичну дію “невидимої руки” ринку в умовах вільної економіки. Серед економістів (перш за все ліберального спрямування) навіть лунали пропозиції взагалі відмовитися від терміну “промислова політика”, оскільки він був дискредитований командною економікою. Наступні роки довели всю марність подібних сподівань.

Сьогодні важко заперечити, що створення основ ринкової економіки передбачає серйозні інституціональні зрушення, а не обмежується досягненням фінансової стабілізації. Подібні зміни потрібні на мікрорівні, де створюється реальний добробут та забезпечується стабільне економічне зростання. Тож уряд має брати на себе й мікроекономічне регулювання – заохочувати, підтримувати або стримувати економічних суб'єктів. Серед обов'язкових напрямів такого регулювання слід виділити підтримку конкуренції, сприяння розвитку малого бізнесу та політику структурних змін. Безпосереднє відношення до останнього напрямку має промислова політика.

Останнім часом промислова політика часто та широко обговорюється в вітчизняній економічній літературі, залишаючись доволі дискусійним питанням. Її проблемам та значенню для розбудови економіки присвячені численні праці науковців, серед яких: О.І. Амоша, В.П. Вишневецький, В.М. Геєць, В.П. Горбулін, Л.О. Збаразська, Ю.В. Кіндзерський, О.М. Кондрашов, А.Є. Никифоров, М.М. Якубовський та ін. Але незважаючи на достатню велику кількість публікацій з питань основних задач, напрямків та заходів промислової політики, залишається актуальною навіть проблема її визначення та змісту.

Постановка задачі. Метою статті є уточнення змісту промислової політики, аналіз існуючих моделей та напрямів їхньої трансформації.

Виклад основного матеріалу дослідження

На превеликий жаль, в абсолютній більшості українських підручників з національної економіки промислова політика навіть не згадується. В одному з останніх підручників серед основних видів економічної політики названі структурна, амортизаційна, інвестиційна, науково-технічна та інформаційна [1, с.134]. Як правило, у навчальних посібниках (згідно з програмою) окремо докладно розглядається структурна перебудова національної економіки, часто – в якості чинника економічного зростання [2, с.125].

Помітно частіше згадувалася промислова політика на сторінках підручників з державного регулювання економіки. Так, Л.І. Дідівська, визначаючи промислову політику, робить акцент на інвестиційно-структурних перетвореннях, але при цьому зазначає й інші завдання політики, що стосуються розвитку реального сектору (зростання виробництва, підвищення конкурентоспроможності національної економіки) [3, с.140].

Практично загальновізнано, що промислова політика є поняттям ширшим за структурну, тож їх не слід отожденовати. Структурна є лише частиною промислової, яка спрямована на зміну співвідношення між галузями, згортання старих та заохочення нових. Хоча подібне галузеве розуміння структурної політики властиве, як правило, вітчизняним науковцям. Західні дослідники зазвичай розглядають її в інституціональному сенсі – як політику, що трансформує основні інститути суспільства [4, с.75].

Суттєві розбіжності спостерігаються і у визначенні об'єкту промислової політики. Згідно з вітчизняним підходом, об'єктом промислової політики (*industrial policy*) природно є промисловість – індустріальний комплекс країни. Англійські економісти вкладають в цей термін знову-таки дещо ширший зміст, оскільки *industry* не обмежується сферою промисловості, а поширюється й на інші види економічної діяльності (сільське господарство, сферу послуг) [5, с.7].

Багато українських дослідників цілком справедливо роблять наголос на зовнішньоекономічних аспектах промислової політики, оскільки її метою є «підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг вітчизняних виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках» [6].

У А.Є. Никифорова промислова політика окрім іншого включає і «ефективне розв'язання соціальних проблем» [7, с.13]. Безперечно, промислова і соціальна політика мають спільні точки дотику, але в них різні об'єкти. Дуже часто реалізація заходів промислової політики (особливо її структурної складової) значно загострює соціальні проблеми. Тож поширення задач промислової політики і на соціальну сферу видається перебільшенням.

На забезпеченні національної економічної безпеки як остаточній меті промислової політики наголошує абсолютна більшість вітчизняних науковців (О.І. Амоша, В.П. Вишневецький, В.П. Горбулін, В.Г. Горник, Л.С. Гринів, Л.О.Збаразська, М.В. Кічурчак, О.М. Кондрашов). С цим можна погодитися, беручи до уваги безпосередній зв'язок національної безпеки та військово-промислового комплексу. Що ж до економічної безпеки, то точніше визначати кінцеву мету промислової політики як конкурентоспроможність національної економіки.

Як правило, передбачається, що заходи промислової політики повинні діяти у довгостроковому періоді [8, с.154]. Але у зв'язку з останньою економічною кризою та породженими нею викликами наголошувалося також на необхідності розробки ефективних механізмів формування і реалізації промислової політики у середньостроковій перспективі з метою забезпечення післякризового відновлення економіки [9; 10]. Відомо, що кризи демонструють наявні структурні деформації економіки, дозволяють усвідомити нагальні проблеми та формулювати невідкладні заходи. Але задачі промислової політики не повинні обмежуватися періодом

післякризового одужання.

Таким чином, погодитися з тим, що в Україні «розуміння промислової політики занадто спрощене і однобічне, її зміст звівся фактично до державної підтримки промисловості» [4, с.76], можна, лише беручи до уваги її практичне втілення. Важко погодитися і з висновком В.П. Вишневецького, до якого він приходив, щоправда, в результаті доволі глибокого аналізу іноземних джерел: «строго визначити промислову політику взагалі неможливо, оскільки немає чіткості в тому, що є об'єктом цієї політики, які дії належать до її змісту, які цілі переслідують промислова політика, що має бути кінцевим бажаним результатом її реалізації» [11, с.76–77].

Пропонується виходити з інтересів національної економіки, тож метою промислової політики та її кінцевим результатом має бути підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки та збалансоване економічне зростання в довгостроковій перспективі. Виходячи з цього та з існуючих точок зору, промислова політика може бути визначена як сукупність довгострокових дій держави, спрямованих на покращення галузевої структури економіки, розробку й освоєння науково-технічних досягнень та зростання обсягів експорту конкурентоспроможної продукції.

При вивченні проблематики промислової політики постає нагальна потреба знайомства з іноземним досвідом. Тривалий час в країнах з розвинутою ринковою економікою питання промислової політики не розглядалися як питання економічної теорії, оскільки при їх викладенні завжди переважав саме емпіричний аспект. Втім, наприкінці XX ст. вийшла праця корейського економіста Га-Джун Чанга під назвою «Політична економія промислової політики» [12]. Хоча в контексті сучасних теоретичних уявлень подібний підхід може сприйматися як ще один прояв так званого економічного імперіалізму (подібно економічному аналізу сім'ї, злочинності або дискримінації).

Зроблені в монографії висновки не претендують на оригінальність – не можна ідеалізувати ні ринок, ні державу, ні інші інституціональні структури, задача науки полягає в максимізації сильних сторін та мінімізації слабких для формування оптимальної національної політики конкурентоспроможної промисловості [13, с.58].

У 2010 р. на сторінках тижневика «The Economist» була проведена дискусія щодо перспектив та проблем промислової політики за участю відомих гарвардських професорів Дж.Лернера та Д.Родріка. Можливо, на результатах полеміки відбилися пост-кризові реалії сьогодення, але 71% учасників голосування виказали свою довіру перевагам промислової політики. При цьому дискусія велася переважно в практичному ключі, організатори закликали не схилитися в бік ідеології, зосереджувати увагу на окремих прикладах успішної або провальної політики, їхньому співвідношенні. Одним з основних питань для обговорення було – чи можливо, оглядаючись назад, створити надійний «каркас» дієвої промислової політики, щоб уникати помилок на майбутнє.

Тож доцільно провести ретроспективний аналіз промислової політики, її практичних розробок у різних країнах світу.

У західних країнах промислова політика почала використовуватися після II Світової війни. По мірі розвитку ринку ця потреба зникла. У США промислова політика в якості офіційної доктрини взагалі не проголошувалася – в умовах ліберальної моделі економіки основним інструментом досягнення цілей промислової політики вважалася конкуренція. Уряд може примусити ринок краще працювати, але не може його замінити.

Але навіть у США заходи політики обговорюються з точки зору підвищення конкурентоспроможності економіки. Можна сказати, що саме американцями (Дж.Сакс, М.Портер) була запропонована нова методика оцінки конкурентоспроможності країн в глобальній економіці, що з 1998 р. оприлюднюється в межах Всесвітнього економічного форуму. Рейтинги країн складаються на основі двох індексів – індексу глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) та індексу конкурентоспроможності бізнесу або мікроконкурентоспроможності (Business Competitiveness Index, BCI).

У США немає офіційно затвердженого документу під назвою «Державна промислова політика» та офіційного державного органу, що відповідає за її реалізацію. Але є важливі елементи промислової політики, серед яких слід назвати воєнно-промислову, науково-технічну, інноваційну, політику сприяння розвитку малого та середнього бізнесу тощо.

Пошуки сучасного американського рецепту підвищення ефективності економіки приведуть швидше не до промислової, а до конкурентної політики, оскільки він містить: жорстке дотримання антитрестівського законодавства, створення умов для сталого економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності високотехнологічних галузей. Але важко заперечити той факт, що багатьма інноваційними проривами американська промисловість зобов'язана саме державній підтримці. Зокрема, це роль контрактів Міністерства оборони у виникненні Інтернету та початковому розвитку Силіконової долини.

В якості прикладу європейської промислової політики часто наводиться досвід Франції, батьківщини «державного ліризмизму», країни, що у післявоєнний час активно використовувала індикативне планування. Перший план, відомий як «план Монне» (1947-1953), був націлений на модернізацію націоналізованого сектору економіки. Другий план (1954-1957) вже мав на меті укріплення конкурентоспроможності приватних фірм. Вдалим прикладом справедливо вважється план Р.Барра (1976-1980, політика «промислової переорієнтації»), завдяки виконанню якого за 5-6 років країна досягла самозабезпечення енергією за рахунок розвитку вугільної промисловості та особливо атомної енергетики.

Нова хвиля інтересу до промислової політики піднялася із поширенням глобалізаційних процесів, адже через зростання відкритості економік посилилася актуальність регулювання державою економічних зв'язків з іншим світом. На сьогоднішній день в країнах ЄС накопичений багатий досвід проведення промислової політики, який періодично систематизується в документах Комісії ЄС.

У 1990-х роках основні висновки Комісії включали такі положення: прозорість та передбаченість державного втручання; пріоритет наукомістких інвестицій, прискорення створення кластерів, виходячи з регіональних конкурентних переваг. Наприкінці 1990-х рр. була змінена парадигма: *from "industrial policy" to "industrial competitiveness policy"* [14]. Згідно з цим підходом, держава має відповідати за створення сприятливого бізнес-середовища, а обов'язком підприємців є високий інноваційний рівень виробництва. Таким чином держава і підприємці разом відстоюють національні позиції в глобальній економіці.

Цей підхід зберігається донині. Промислова політика більше не фокусується на окремих галузях, не передбачає розподіл субсидій між виробниками. Практика європейських країн з усією очевидністю довела, що подібна вибіркова підтримка є доволі коштовною. Цей недолік є особливо важливим за умов сучасної бюджетної кризи.

Через проблеми поточного періоду розвитку ЄС не можна казати про формування єдиної наднаціональної промислової політики. Співіснування в межах ЄС країн з різним рівнем економічного розвитку, різними нагальними проблемами та промисловими пріоритетами ускладнюють формування єдиного підходу. Але стратегічний напрямок можна визначити – це створення інституційного середовища, певного сприятливого клімату, що спонукає фірми бути інноваційними та конкурентоспроможними, заохочує їх до співпраці з іноземними партнерами.

Цікавий досвід проведення промислової політики накопичений в азіатських країнах. Як справедливо відзначає В.В. Попов, у країнах з економікою, що розвивається, промислова політика «розглядається не як засіб подолання окремих збоїв ринкового механізму, а як генеральна стратегія подолання відсталості та підтягування ВВП на душу населення до рівня західних країн» [15, с.158]. Однією з вагомих причин безпрецедентного економічного зростання країн Східної Азії була промислова стратегія – експортна орієнтація та імпортозаміщення.

Японія після II Світової війни провела інвентаризацію наявних ресурсів, після чого зосередила свої машинобудівні потужності спочатку на автомобільній промисловості, потім – на виробництві побутової, аудіо- та відеотехніки. До 1970-х рр. були поширені податкові пільги та стимули для експортерів, при цьому всіляко заохочувалося злиття експортних фірм, були дозволені картелі в депресивних галузях – антимонопольна політика в порівнянні з промисловою (так званою, політикою раціоналізації) виглядала відверто слабкою [16, с.38].

Через енергетичну кризу 1973-1974 рр. та необхідність у зв'язку з цим структурної перебудови наприкінці 1970-х років в Японії почали діяти дві програми: «Сонячне світло» (спрямована на розвиток альтернативних джерел енергії) та «Місячне світло» (орієнтована на енергозбереження). Обидві програми передбачали зменшення енергомісткості продукції, підвищення науково-технічного рівня і, як наслідок, зростання конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Після періоду депресії 1990-х рр., що супроводжувався спадом промислового виробництва та деіндустріалізацією японської економіки, був взятий курс на подальшу лібералізацію. Замість проведення агресивної промислової політики держава почала обмежуватися певними заходами на макрорівні, намагаючись створити таке мікросередовище, в якому бізнес відчував би себе максимально комфортно з точки зору конкурентоспроможності на світових ринках [13, с.71]. В 2000 р. в Японії було створене Міністерство економіки, торгівлі і промисловості на базі Міністерства зовнішньої торгівлі і промисловості. Саме з ним асоціюються більшість заходів промислової політики. Серед підрозділів нового міністерства є Бюро економічної та промислової політики, головна увага якого приділяється тому, як пов'язані макроекономічна політика, структурна перебудова економіки та підвищення конкурентоспроможності економіки [13, с.72].

Південна Корея була відома своєю політикою підтримки великих компаній, стимулювання експорту, жорстким протекціоністським захистом внутрішнього ринку. Заступництвом держави тривалий час користувалися так звані чеболи (*Chaebols*) – фінансово-промислові групи, в яких зосереджені всі стадії розробки, виробництва та експорту продукції. Вважалося, що ці технологічні локомотиви будуть тягнути вперед шлейф компаній малого бізнесу та всю економіку в цілому. Але з часом вони почали втрачати свої конкурентні переваги та виявилися малоєфективними за умов пільгового кредитування, непрозорості фінансової системи та корупції в державному апараті.

З поглибленням процесів глобалізації промислова політика перетворювалася на більш гнучку та інноваційно-орієнтовану. Нова стратегія промислового розвитку країни передбачає відмову від секторального підходу на користь кластерного, виявлення перспективних з точки зору нового технологічного укладу видів виробництва та розробку цільових програм їхнього розвитку, що передбачають створення необхідних інституційних умов та інфраструктури [17, с.107].

Яскравими прикладами проведення промислової політики є Китай та Індія. Стрімкі темпи промислового зростання Китаю були забезпечені у тому числі і за рахунок безпосередньої участі держави у розвитку автомобілебудування, електроніки та інших галузей. Стимулювання експорту сприяло перетворенню китайських компаній на серйозних гравців світового ринку.

Сучасна Індія є гарним прикладом реалізації заходів промислової політики, що мала на меті розвиток галузі високої технології. Ще на початку 1990-х рр. уряд Індії обрав галузь з виробництва програмного забезпечення в якості національного пріоритету. Це рішення було продиктоване наявністю вагомих конкурентних переваг – значною чисельністю кваліфікованих кадрів з гарним знанням англійської мови. Сама галузь є некапіталомісткою, для її розвитку не потрібний масштабний імпорту, вона створює робочі місця та сприяє зростанню рівня освіти в країні.

Задля подальшого зростання галузі були передбачені заходи з стимулювання експорту продукції, заохочення комерційних банків для фінансування інноваційних компаній, розвиток інфраструктури та поширення інформаційних технологій в сфері електронної торгівлі, зв'язку та освіти.

Таким чином, наведені приклади промислової політики дозволяють перекоонатися в правомірності виділення трьох моделей взаємодії держави та бізнесу [13, с.55]:

- 1) англосаксонська модель – держава і бізнес є рівноправними конкурентами на ринку;
- 2) європейська модель – держава і бізнес є рівноправними партнерами;
- 3) азіатська – держава і бізнес є однією родиною.

Оглядаючи еволюцію світового досвіду, можна виділити два основні підходи в проведенні промислової політики:

- 1) традиційний – галузева промислова політика (визначення галузей-чемпіонів та галузей-аутсайдерів);
- 2) створення інституціонального (макроекономічного) середовища, що максимально сприяє розвитку конкурентоспроможного підприємництва. [13, с.62]

Використовуються також інші назви для наведеної вище класифікації. Так Ю. Кіндзерський наводить такі моделі промислової політики за рівнем селективності щодо економічних суб'єктів [18, с.6]:

- 1) жорстка (вертикальна) – рівень селективності найвищий;
- 2) м'яка (горизонтальна) – рівень селективності найнижчий.

Тож, традиційна промислова політика є селективною, або жорсткою, вертикальною. Високий рівень селективності означає можливість держави здійснювати прямий перерозподіл ресурсів на користь окремих галузей або підприємств. При цьому використовується певний набір інструментів: пільгове оподаткування, державне замовлення, державне регулювання цін, державні гарантії за позиками суб'єктів тощо.

Але при проведенні селективної промислової політики існують дві небезпеки – вибір помилкових пріоритетів та проведення промислової політики в інтересах окремих груп населення.

У зв'язку з цим, В.В. Попов справедливо зазначає, що селективні заходи потребують більшої поінформованості щодо ситуації на ринку, а тому більш ризиковані. Окрім того, вони стимулюють присвоєння «бюрократичної» ренти [15, с.171]. Можна додати, що визначення переможців відбувається з усіма іншими проявами так званого фіаско уряду – лобізмом, логролінгом, парадоксом голосування тощо. Найпотужнішим лобі в Україні залишається металургійне. Тривалий час йому вдавалося блокувати ухвалення законопроектів про зниження ставки експортного мита на брутто чорних металів. Добре захищені були на законодавчому рівні від якіснішої продукції іноземних виробників і виробники автомобілів.

Саме тому через практику «призначення переможців» промислова політика може бути приречена на поразку ще на першому своєму етапі. «Коли держава бере в свої руки створення «силіконової долини», вона як би заздалегідь знає, чим ця «долина» буде займатися і в яких саме напрямках буде досягнутий успіх. Але держава погано уявляє альтернативні напрямки розвитку – вони видні лише зсередини процесу та часто виглядають неефективними з точки зору регулюючих органів» [19, с. 220].

Правда, на думку Д.Родріка, успіх промислової політики залежить не стільки від вміння держави визначити переможця, скільки від здатності видалити з поля програшних – «хитрість полягає в тім, щоб вчасно побачити, що той чи інший проєкт безперспективний, та припинити його» [20]. Але беручи до уваги використання бюджетного фінансування навіть за умов максимальної прозорості промислової політики, її відкритості для нових учасників та жорсткої підзвітності державних установ, що відповідають за її проведення, слід визнати, що це дуже витратна практика.

Отже, ефективність селективної політики значно залежить від ступеня її невизначеності та від особливостей процесу прийняття урядових рішень – своєрідної якості бюрократії. Чим вищий ступінь невизначеності та нижча якість бюрократії, тим менш ефективний цей вид промислової політики [15, с.171].

Звернемося до неселективної (м'якої, горизонтальної) промислової політики. Вона передбачає підтримку конкурентоспроможності національних компаній шляхом створення сприятливих умов для започаткування і ведення бізнесу в усіх галузях, без виокремлення якихось суб'єктів державної підтримки, тож безумовно є менш популярною. Поставлена мета досягається за рахунок технічного регулювання, нефінансової підтримки експортерів, допомоги у проведенні наукових досліджень, страхуванні ризиків виробничої діяльності, підтримки депресивних регіонів, малого бізнесу, впровадження освітніх програм – навчання та перекваліфікації персоналу.

Узагальнення світової практики проведення промислової політики дозволяє зробити висновок про зближення національних моделей у зв'язку зі зміною концепції в бік створення умов для підвищення загальної конкурентоспроможності. Відбувається перехід від допомоги хворим секторам економіки, від вирощування національних чемпіонів до нової промислової політики, що заснована на інноваціях та конкурентоспроможності. При цьому змінюються й інструменти політики – відбувається перехід від держбюджетного розподілу коштів по галузях до фінансування разом з приватним бізнесом наукових досліджень, розробки економічної стратегії та оптимальних умов функціонування.

Тож основною умовою проведення ефективної промислової політики слід назвати переключення функцій держави з традиційного структурно-галузевого регулювання на рішення інфраструктурних проблем, на створення сприятливого підприємницького клімату для сталого розвитку бізнесу. Держава повинна обмежуватися проведенням горизонтальної промислової політики – для цього максимально полегшувати вихід компаній на ринки та підвищувати конкуренцію. В іншому випадку, кошти, які виділяються на вертикальну політику, будуть втрачені та поділені між «пошукачами ренти».

Вітчизняні реалії сьогодення не дозволяють робити висновок навіть про зрушення в цьому напрямку. За індексом глобальної конкурентоспроможності 2011-2012 рр., який згадувався раніше, Україна займає 82-у позицію серед 142 країн світу. Конкурентними перевагами України названі лише освіта та ефективність ринку праці. Натомість наявні багато чинників, що суттєво знижують рівень конкурентоспроможності: непрозорість, непередбаченість урядової політики, неефективна антимонопольна політика, обтяжливе оподаткування, високі бар'єри для започаткування бізнесу, незадовільний стан захисту прав власності, у тому числі захисту від рейдерства, висока корумпованість держапарату і судів в ухваленні рішень, низький рівень корпоративної культури, закритість компаній [21, с.49-50].

Згідно з останнім рейтингом кращих країн для ведення бізнесу, що укладається журналом «Forbes», Україна посідає дуже скромне 104-е місце з 141 країни світу [22]. При визначенні країн з найкращим бізнес-кліматом бралися до уваги 11 критеріїв, серед яких: права власності, інновації, податки, технології, корупція, свобода торгівлі та грошового обігу, бюрократія, захист прав інвесторів, динаміка фондового ринку.

Надзвичайно низькою залишається інвестиційна привабливість нашої країни в очах Європейської Бізнес Асоціації. Примітно, що серед причин такого низького рівня були названі: посилення тиску на бізнес з боку владних структур, фаворитизм, складне адміністрування податків (особливо проблемними досі залишаються питання відшкодування ПДВ), непередбаченість регуляторної політики та корупція [23].

Висновок

Наведені рейтинги дуже красномовно характеризують стан бізнес-середовища в Україні. Можна погодитися, що в нашій країні «промислова політика в її класичному розумінні взагалі відсутня. Держава особливо не переймається перспективами промисловості. Її дії у відношенні до останньої нагадували кваліве латання дірок, здійсненні заходи мали яскраво виражені ознаки соціального популізму, а не економічного прагматизму» [18, с.4].

Історія незалежної України не дає можливості детально проаналізувати проведення промислової політики через незначність об'єкту аналізу. Якщо падіння вітчизняної промисловості протягом 1990-х рр. можна було пояснити у тому числі й бездіяльністю влади, відсутністю промислової політики (незважаючи на величезну кількість державних програм), то й економічне зростання протягом 2000-х рр. відбувалося, перш за все, завдячуючи екзогенними чинниками (відповідній кон'юктурі світових ринків).

Окремі заходи, що вживалися українським урядом, мали безпосереднє відношення до традиційної вертикальної промислової політики, оскільки протягом всіх років уряд продовжував надавати перевагу цілеспрямованим заходам підтримки, природно обираючи в якості адресата великий бізнес. Хоча в більшості держав ключова роль в інноваційному процесі відводиться малому та середньому бізнесу, тому саме в цей сектор спрямовується більше половини всіх коштів, що виділяються урядом на підтримку досліджень та розробок національних корпорацій.

Важко перебільшити актуальність запровадження горизонтальної промислової політики в Україні. Її метою має бути загальне полегшення умов для ведення бізнесу в країні, для чого вкрай необхідне проведення інституціональних реформ, боротьба з корупцією, охорона промислової та інтелектуальної власності, подальший розвиток малого та середнього бізнесу, в першу чергу, інноваційного для підтримання атмосфери конкуренції.

Література

1. Мельникова В.І. Національна економіка. Навч. посіб. / В.І. Мельникова, О.П. Мельникова, Т.В. Сідлярук, І.Ю. Тур, Г.М. Шведова. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
2. Старостенко Г.Г. Національна економіка: Навч. посіб. / Г.Г. Старостенко, С.В. Онишко, Т.В. Поснова. – К.: Ліра-К, 2011. – 432 с.
3. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки. Навч. посіб. / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – 5-те вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 213 с. – (Вища освіта XXI століття).
4. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін. - К., Інститут економіки та прогнозування НАНУ, 2009. – 928 с.
5. Вишневецький В.П. Промислова політика: теоретичний аспект / В.П. Вишневецький // Економіка України. – 2012. – №2. – С.4–15.
6. Кондрашов О.М. Державна промислова політика як ефективний інструмент державного впливу на розвиток промисловості / О.М. Кондрашов // Державне будівництво. 2007. – №2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-2/doc/2/04.pdf>.
7. Никифоров А.Є. Промислово політика: Навч.-метод. посібник для сам ост. вивч. дисц. / А.Є. Никифоров. – К.: КНЕУ, 2003. – 179 с.
8. Гринів Л.С. Національна економіка / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. – Львів: Магнолія, 2009. – 464 с.
9. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України // За ред. Я. А. Жаліла – К.: НІСД, 2012. – 41 с.
10. Амоша О. Промислова політика України: концептуальні орієнтири на середньострокову перспективу / О.Амоша, В.Вишневецький, Л.Збарзська // Економіка України. – 2009. – №11. – С. 4–13.
11. Вишневецький В.П. Оподаткування в емерджентній економіці: теоретичні засади і напрями політики: моногр. / В.П. Вишневецький; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 128 с.
12. Chang H.-J. The Political Economy of Industrial Policy. – L.: Macmillan Press LTD, 1996. – 184 p.
13. Формирование корпоративного сектора экономики: зарубежный опыт и российская практика / под ред. В.Б.Кондратьева. - М.: Магистр, 2009. – 397 с.

14. New Directions for Industrial Policy. OECD. Policy Brief. – No. 3. – 1997.
15. Попов В.В. Стратегии экономического развития / В.В. Попов. – М.: Издательский дом ВШЭ, 2011. – 336 с.
16. Розанова Н. Поддержка конкуренции и промышленная политика, Н.Розанова // МЭиМО. – 2005. – №5. – С. 34-40.
17. Абдурасулова Д. Республика Корея: промышленная политика в условиях глобализации / Д.Абдурасулова // МЭиМО. – 2009. – №5. – С. 100-107.
18. Кіндзерський Ю. Економічний розвиток і трансформація промислової політики у світі: уроки для України / Ю.Кіндзерський // Економіка України. – 2010. – №5. – С.4–14.
19. В.Губайловський. Наука будущего / В.Губайловский // Новый мир. – 2011. – №9. – С.217-221.
20. Родрик Д. Государство и экономика: Промышленная политика вернулась / Д.Родрик // Ведомости. – 2010. – № 70 (2588). – 20.04.2010.
21. Кіндзерський Ю. Інститут держава і проблеми оновлення промислової політики в Україні / Ю.Кіндзерський // Економіка України. – 2011. – №1. – С.48-58.
22. New Zealand Tops Our List Of The Best Countries For Business. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forbes.com/sites/kurtbadenhausen/2012/11/14/new-zealand-tops-list-of-the-best-countries-for-business/>
23. Инвесторы в очередной раз подтвердили, что не доверяют Украине. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://money.comments.ua/monitor/2012/07/11/349029/investori-ocherednoy-raz.html>

Стаття надійшла до редакції 14.04.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"